บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

พื้นฐานการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ความหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ขอบเขตของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

หลักการในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

พฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งแยกตามตัวแปรที่ศึกษา 4 ด้านคือ

การใช้สถิติเบื้องต้นในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การจัดทำเอกสารและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การกำหนดเกณฑ์และการใช้ผลจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

พื้นฐานการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

1. ความหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 322) ได้ให้ความหมายว่า การวัดผล (การศึกษา) หมายถึง การประเมินผลการเรียนการสอน

เวบสเตอร์ (Webster, 1992 : 124) อธิบายว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดหรือประเมินค่าของสิ่งต่าง ๆ การแสดงความหมายของจำนวน ปริมาณ โดยใช้ตัวเลข

สตีเวน (Steven, อ้างถึงใน เปรมใจ เอื้ออังกูร, 2532 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวัดผลหมายถึง การให้ตัวเลขเพื่อแทนสมบัติของสิ่งของโดยเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ และกฎเกณฑ์นั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับมิเช่นนั้นการวัดผลเชื่อถือไม่ได้

ทอนไดค์ (Thorndike, 1977 : 9) ได้อธิบายความหมาย ของการวัดผลว่าการวัดผลย่อมต้องเกี่ยวข้องกับขั้นตอนทั้งสาม คือ ขั้นที่หนึ่ง ขั้นในการให้ความหมายของสิ่งที่วัดให้ชัดเจน ขั้นที่สอง เป็นขั้นปฏิบัติการวัด ขั้นที่สาม เป็นขั้นการสร้างกฎเกณฑ์ในการกำหนดตัวเลขแทนปริมาณของสิ่งที่วัด

ชวาล แพรัตกุล (2518 : 140) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่งอันมีความหมายแทนขนาดสมรรถภาพนามธรรมที่นักเรียนผู้นั้นมีอยู่ในตนถ้าได้แบบทดสอบเป็นเครื่องกระตุ้นก็ถือเอาจำนวนผลงานที่นักเรียนแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาเป็นเครื่องชี้บอกว่าเขามีสมรรถภาพในเรื่อง นั้น ๆ ปานใด

อุทุมพร ทองอุไทย (2520 : 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวัดผลหมายถึง กระบวนการที่นำตัวเลข หรือสัญลักษณ์มาเกี่ยวข้องกับลักษณะ หรือคุณสมบัติของวัตถุ คน หรือสิ่งของที่จะวัด

กล่าวโดยสรุป การวัดผลหมายถึง กระบวนการในการกำหนดค่าเป็นตัวเลข หรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณสมบัติของสิ่งที่จะวัด เพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้

ส่วนความหมายของการประเมินผลการเรียนการสอนได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้

กรอนลันด์ (Gronlund, 1976 : 5 - 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างมีระบบ ในอันที่จะกำหนดขนาดหรือจำนวนซึ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, อ้างถึงใน อนันต์ ศรีโสภา, 2524 : 3) กล่าวไว้ว่าการประเมินผลคือ กรรมวิธีของการจัดวางแผนการเก็บรวบรวม และการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ

ชวาล แพรัตกุล (2518 : 140) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ครูนำทุก ๆ รายการที่ทราบจากการวัดไปใช้ คือ ครูนำผลจากการวัดผลเหล่านั้นมารวมกัน เพื่อนำไปใช้วินิจฉัย ตีราคา คุณค่าและชี้ขาดลงเป็นผลสรุปว่า เด็กคนนั้นมีคุณภาพสูงหรือต่ำ สมควรสอบได้หรือตก และการประเมินค่าที่ดีนั้นต้องตั้งอยู่บนรากฐานการวัดที่ดีด้วย

ไพศาล หวังพานิช (2529 : 13) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการในการตัดสิน ตีราคา ลงสรุป เพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุณค่าของคุณลักษณะ และพฤติกรรมโดยอาศัยข้อมูล หรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดเป็นหลัก และใช้วิจารณญาณประกอบการพิจารณา

จากความหมายของการประเมินผลการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลจากการวัด เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร

กล่าวโดยสรุป การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณสมบัติของสิ่งที่จะวัด เพื่อให้เป็นไปตามกฎที่วางไว้แล้วอาศัยข้อมูลจากการวัดตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2536 : 14) ได้กำหนดจุดประสงค์ของการประเมินผลการเรียนไว้ 2 ประการ คือ

1). เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนของนักเรียน และการสอนของครู

2). เพื่อนำผลการประเมินไปตัดสินผลการเรียน

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลการศึกษาไว้ดังนี้

การวัดและการประเมินผลการศึกษา หรือการเรียนการสอนนั้นต้องเกี่ยวข้องทั้งครูและนักเรียน ถ้าจะถามว่าจะวัดและประเมินผลไปทำไม คำตอบที่ได้มีอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535 : 32 - 34)

1). เพื่อการจัดตำแหน่ง (Placement) กล่าวคือ เมื่อจะรับนักเรียนเข้ามาเรียนนักเรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านสติปัญญา ความสนใจ ความถนัด รวมทั้งบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ ต้องมีการคัดเลือกว่าจะคัดนักเรียนประเภทใดไว้ ประเภทใดไม่รับ หรือเมื่อรับเข้ามาแล้วแต่มีจำนวนมากจำเป็นต้องแบ่งเป็นห้อง ๆ ก็อาจจะสอบประเมินผลและใช้ผลการประเมินเป็นเกณฑ์ในการแยกนักเรียนเป็นห้อง ๆ ตามความสามารถ หรือความถนัด ฉะนั้นการวัดและการประเมินผลใน

ลักษณะนี้จึงถือว่าเป็นเครื่องมือในการจัดหรือแบ่งประเภทผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความสามารถอยู่ตรงระดับไหนของกลุ่ม เป็นประเภทเก่ง ไม่เก่ง หรือ ดี เลว

2). เพื่อวินิจฉัย (Diagnosis) เราใช้เทคนิควิธีทางการวัดและการประเมินผลเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยดูว่า นักเรียนคนไหนเก่งอะไร ไม่เก่งอะไร หรือเมื่อสอนไปแล้วในแต่ละวิชามีส่วนตรงไหนบ้างที่เข้าใจชัดเจน และถูกต้องแล้ว ตรงไหนบ้างที่ยังไม่เข้าใจหรือเข้าใจยังไม่ถูกต้อง ครูในฐานะผู้สอนจะได้สอนและทำความเข้าใจให้ได้ถูกต้อง

3). เพื่อเปรียบเทียบ (Assessment) เมื่อเริ่มเรียนครูอาจจะสอบวัดความรู้ความสามารถของนักเรียนไว้ก่อนหลังจากเรียนไปแล้วระยะหนึ่ง เช่น อาจจะประมาณครึ่งหนึ่ง หรือเมื่อเรียนไปจนจบแล้วก็ได้ครูก็จะสอบวัดและประเมินผลอีกครั้งหนึ่งทั้งนี้ก็เพื่อจะดูว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด นั่นคือมีความเจริญก้าวหน้า หรือพัฒนาขึ้นจากเดิม หรือไม่เพียงใด โดยเปรียบเทียบผลการสอบก่อนเรียนกับที่เรียนไปแล้วการวัดและประเมินผลลักษณะนี้จึงกระทำขึ้นเพื่อการเปรียบเทียบความเจริญงอกงามหรือพัฒนาการของการเรียนรู้

4). เพื่อการพยากรณ์ (Prediction) เนื่องจากคนเราแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้านดังนั้น นักการแนะแนวทางการศึกษาจึงจะต้องพยายามค้นหาว่านักเรียนในความรับผิดชอบของตนแต่ละคนมีความถนัดหรือว่าสนใจอะไรเป็นพิเศษ รวมทั้งมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด การที่รู้ว่านักเรียนมีความถนัด สนใจ หรือความรู้ความสามารถเพียงใดนั้นทำให้นักแนะแนวนำไปใช้ในการแนะนำนักเรียนของตนให้เลือกเรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจนั้นได้ ทั้งนี้เพราะใครก็ตามถ้าทำหรือเรียนในเรื่องที่ตนถนัดหรือสนใจแล้วจะสามารถเรียนรู้ได้เร็ว และจะประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ การวัดและการประเมินผลในลักษณะนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อเป็นการพยากรณ์หรือทำนายว่านักเรียนคนนั้นควรจะเรียนอะไรจึงจะสำเร็จ หรือเรียนอะไร จะไปไม่รอด

5). เพื่อเป็นผลป้อนกลับ (Feedback) เมื่อการเรียนการสอนผ่านไปแต่ละบทเรียนหรือเมื่อจบการเรียนแล้วก็ตาม ครูผู้สอนจะมีการวัดและประเมินผลเพื่อจะดูว่าเทคนิควิธีการสอน อุปกรณ์การสอน และเนื้อหาหรือกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้นมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง ส่วนใดบ้างที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข ส่วนใดบ้างที่ดีอยู่แล้ว การวัดและประเมินผลในลักษณะนี้จึงเป็นผลย้อนกลับ คือ นำผลที่ได้ประเมินไปใช้ในการปรับปรุงโครงการสอน สำหรับใช้ในการเรียนการสอนในครั้งต่อไปผลย้อนกลับนี้มิใช่จะมีเฉพาะทางด้านครูผู้สอนเท่านั้น หากยังเป็นผลย้อนกลับสำหรับนักเรียนอีกด้วย เพราะเมื่อสอบวัดและประเมินผลไปแล้วนักเรียนก็จะได้รับรายงานผลของตนเอง ทำให้รู้ว่าตนเองมีความรู้ระดับใดและเรื่องใดบ้างที่ยังไม่รู้จะได้ทำความเข้าใจต่อไป

6). เพื่อเป็นการเรียนรู้ (Learning experience) การสอบวัดและประเมินผลนอกจากเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แล้วยังเป็นการเรียนรู้ได้อย่างดีอีกอย่างหนึ่งด้วย กล่าวคือก่อนสอบวัดนักเรียนจะมีการเตรียมตัวสอบ การเตรียมตัวสอบนั้น นักเรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดที่เรียนมาจึงเป็นการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ส่วนการสอบข้อสอบที่ใช้นั้นเป็นสภาพการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนตอบ การตอบนั้นต้องใช้ความคิด คิดแก้ปัญหา คิดคำนวน และหาข้อสรุปคำตอบที่ได้ การคิดเหล่านี้เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ฉะนั้นจะไม่แปลกเลยที่เราพบอยู่เสมอว่านักเรียนที่สอบบ่อย ๆ หรือขยันทำแบบฝึกหัดนั้นจะทำคะแนนได้ดีเสมอ

เปรมใจ เอื้ออังกูร (2532 : 3 - 4) และภัทรา นิคมานนท์ (2537 : 8 - 9) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์สำคัญของการวัดและประเมินผลการเรียนไว้สอดคล้องกันดังนี้

1). เพื่อจัดตำแหน่งหรือจัดประเภท (Placement)

2). เพื่อวินิจฉัย (Diagnostic)

3). เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของตัวเด็กหรือเปรียบเทียบระดับพัฒนาการ (Assessment)

4). เพื่อพยากรณ์ (Prediction)

5). เพื่อประเมินผลหรือประเมินค่า (Evaluation)

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลการศึกษาหรือการเรียนการสอนที่สำคัญคือ ต้องการศึกษาว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถเพียงใดควรจะพัฒนาสมรรถภาพด้านใด

3. ความสำคัญและประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการจึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมากนอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการแนะแนว การบริหาร และการวิจัยดังที่มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดและประเมินผลไว้ดังนี้

เมห์เรนส์และเลห์มานน์ (Mehrens and Lehmann, 1973 : 10) กล่าวไว้ว่า การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมาก กล่าวสรุปถึงประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1). ประโยชน์ต่อครู ช่วยให้ทราบพฤติกรรมของนักเรียน ปรับปรุงกระบวนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบการตัดสินใจของครู เป็นต้น

3). ใช้เป็นข้อมูลสำหรับที่จะทำการวิจัย เพื่อปรับปรุงหรือเสนอแนะแนวทางการศึกษาให้มีคุณภาพดีเหมาะสมกับสังคมยิ่งขึ้น

4). ใช้เป็นตัวกำหนดมาตรฐาน (Standard) ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารทราบสภาพของโรงเรียนตน

ในด้านการแนะแนว

1). ช่วยวิเคราะห์ วินิจฉัยจุดด้อยของผู้เรียนแต่ละคนทำให้แนะแนวทางได้

2). ใช้เป็นประโยชน์ในการแนะแนวอาชีพ แนะแนวการศึกษาต่อผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

3). ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนได้อย่างถ่องแท้ ทำให้คาดหวังเด็กของตนได้ตรงตามสภาพความสามารถที่แท้จริง

4). ช่วยให้รู้เหตุของปัญหาทางการเรียน ทางอารมณ์และสังคม

เอนก เพียรอนุกูลบุตร (2527 : 8 - 10) กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดและประเมินผลไว้ดังนี้

1). ประโยชน์ทางด้านการเรียนการสอน (Classroom Function) เป็นการใช้ในการจัดตำแหน่ง วินิจฉัย ประเมินผลย่อย เปรียบเทียบ และเพิ่มแรงจูงใจ

2). ประโยชน์ในการแนะแนว (Guidance Function) ช่วยให้นักเรียนเห็นภาพตัวเองแจ่มชัดว่าตนเองเก่งอะไร สนใจอะไร มีจุดบกพร่องตรงไหนจะทำให้นักเรียนช่วยตัวเองในการแก้ปัญหาได้

3). ประโยชน์ในการบริหาร (Administrative Function) การบริหารมุ่งที่ประสิทธิภาพและประหยัดจึงต้องการข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจดำเนินการได้หมาะสม

4). ประโยชน์ในการวิจัย (Research Function) ช่วยให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์วิจัยค้นหาความจริงเกี่ยวกับการเรียนการสอนหลักสูตร แนะแนว และอื่น ๆ อีกมากมายอันเป็นข้อเท็จจริงพื้นฐานนำไปสู่การเลือก การตัดสินใจ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

กล่าวโดยสรุปขอบเขตการวัดและประเมินผลมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาการศึกษา และเพื่อจะได้ข้อมูลที่ดีนำไปใช้ประโยชน์กับฝ่ายต่าง ๆ เช่น ผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ขอบเขตของการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2536 : 13) กำหนดให้การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนต้องมีขอบข่ายการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียนซึ่งมี 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย รวมทั้งเน้นกระบวนการซึ่งสอดคล้องกับ เอนก เพียรอนุกูลบุตร (2523 : 6) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการศึกษาต้องมีขอบข่ายการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมกลุ่มของจุดมุ่งหมายในด้าน สติปัญญา ทางด้านอารมณ์ ทางด้านเชิงปฏิบัติแล้วแต่ว่าวิชาใดจะเน้นทางด้านใด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 314) ได้กล่าวถึงขอบเขตของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนว่าครูทุกคนควรมีความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนอยู่ในขอบเขต 6 ด้านต่อไปนี้

1). ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้

2). ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์โดยอาศัยเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

3). ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการสร้างเครื่องมือ

4). ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้เครื่องมือวัดผลให้เหมาะสม

5). ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดผลและประเมินผล

6). ความรู้เกี่ยวกับการแปลความหมายของคะแนน

กล่าวโดยสรุปขอบเขตการวัดและประเมินผล ต้องให้ครอบคลุมพฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย ด้านจิตพิสัย และเน้นทักษะกระบวนการ โดยครูมีความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้และการสร้างเครื่องมือวัดผล วิธีการวัดผล การแปลความหมายของคะแนน

5. เทคนิควิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

การประเมินทางการศึกษา การที่จะรู้ว่าผู้เรียนมีคุณภาพตามที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ ก็ต้องหาข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ตั้งไว้มาให้เพียงพอและเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพสูง คือ เชื่อมั่นและเที่ยงตรงดี แต่จุดมุ่งหมายของการศึกษามีหลายด้านอันได้แก่ จุดมุ่งหมายทางด้านความรู้ ความคิดหรือสติปัญญา ทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ตลอดจนความสามารถในการปฏิบัติ บางด้านก็วัดด้วยข้อสอบได้ดี เช่น ภาคความรู้ความคิด แต่ภาคอารมณ์และความรู้สึกจะวัดด้วยข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ธรรมดาได้ยาก ดังนั้นถ้าจะให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเพียงพอ และมีคุณภาพสูงแล้วก็จะต้องใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีการวัดอย่างอื่นตามความเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด (เอนก เพียรอนุกูลบุตร, 2527 : 119) การที่จะใช้เครื่องมือให้เหมาะสม ถูกต้องได้จำเป็นอย่างยิ่ง

ที่ผู้สอนจะต้องมีความรู้และเข้าใจ เกี่ยวกับเครื่องมือที่จะใช้วัดผลและประเมินผล เพื่อว่าจะได้สามารถเลือกหรือสร้างเครื่องมือขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด (เปรมใจ เอื้อยังกูร, 2532 : 21)

รุจิร์ ภู่สาระ (2528 : 95 - 107) อธิบายไว้ว่า เครื่องมือในการวัดและประเมินผลมีหลายชนิด ซึ่งผู้ใช้จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของข้อมูลและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่

1) แบบทดสอบ (Test) คือชุดของคำถามที่ไปกระตุ้นให้ผู้ตอบสนองต่อคำถามนั้น ผู้ตอบอาจใช้วิธีเขียนตอบหรือกาเครื่องหมายลงในข้อที่ต้องการแบบทดสอบสามารถนำมาใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความถนัด บุคลิกภาพ ซึ่งสามารถจะแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ กันดังนี้

1.1) Test Scales and Scaled Test เป็นแบบทดสอบที่เรียงตามลำดับความยากง่ายของข้อคำถามแบบทดสอบชนิดนี้สร้างขึ้นโดยอาศัยหลักการที่ว่าแบบทดสอบคือเอกสารชนิดหนึ่งซึ่งมีไว้สำหรับการวัดผลประเมินผล ทางด้านความรู้ ความสามารถ ความสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณภาพทางด้านสมองหรือแม้แต่คุณภาพที่ไม่เห็นได้ชัดแจ้ง เช่น บุคลิกภาพและคุณลักษณะเฉพาะตัว จากคุณสมบัติที่กล่าวมานี้มีส่วนทำให้ข้อสอบยากหรือง่ายไม่เหมือนกัน

Scaled Tests จึงเป็นข้อทดสอบที่จัดเรียงอันดับความยากง่าย เช่น จากง่ายไปหายาก กระบวนการจัดเรียงข้อสอบแบบนี้เราเรียกว่า Scaling

1.2) Speed และ Power Test เป็นการแบ่งแบบทดสอบโดยถือการดำเนินการสอบเป็นหลัก

Speed Test เป็นแบบทดสอบที่มีความง่ายเท่า ๆ กันมีจำนวนมาก ๆ ข้อแต่ให้เวลาทำน้อย ๆ จนไม่มีใครสามารถทำได้เสร็จทุกข้อทันเวลาที่กำหนดให้และถ้าให้เวลาเต็มที่แล้วคนส่วนใหญ่จะสามารถทำข้อสอบชนิดนี้ได้ถูกหมดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบชนิดนี้จึงมุ่งจะวัดความเร็ว ความคล่องแคล่ว การตัดสินใจอันรวดเร็วเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาแบบทดสอบชนิดนี้ ได้แก่การทดสอบทักษะในการคิดเลขง่าย ๆ การอ่าน การสะกดคำ ฯลฯ หรืออาจจะใช้ในการสอบการปฏิบัติงานบางอย่างที่ต้องการให้ทำงานง่าย ๆ ในเวลาที่จำกัดการให้คะแนนก็ขึ้นอยู่กับจำนวนข้อที่ทำได้ถูกจริง ๆ

Power Test เป็นแบบทดสอบที่มีไม่มากข้อนักและให้เวลาทำเต็มตามความต้ องการของผู้ทดสอบ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวัดความสามารถในการตอบคำถามโดยไม่ดูความรวดเร็วในการทำงานเป็นการให้เวลาในการทำแบบทดสอบอย่างเพียงพอจนกว่าจะทำเสร็จหรือมิฉะนั้นจนกว่าเด็กจะทำไม่ได้อีกแล้ว หรืออย่างน้อยที่สุดก็รอจนส่วนใหญ่ทำเสร็จแล้วการพิจารณาให้คะแนนก็ขึ้นอยู่กับการตอบคำถามที่ถูกต้องและเหมาะสมกับคำถามนั้น

1.3) Verbal และ Non-Verbal เป็นการแบ่งแบบทดสอบโดยถือเนื้อหาวิชาเป็นหลัก

Verbal Test เป็นแบบทดสอบที่ต้องใช้ความสามารถทางด้านภาษาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยผู้ตอบจะต้องพิจารณาถ้อยคำ ความหมายของคำศัพท์ และนิยามในแบบทดสอบจึงจะสามารถเข้าใจคำถามนั้น ๆ ได้ความสามารถที่จะทำแบบทดสอบชนิดนี้ จึงต้องใช้ภาษาเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในด้านการอ่านคำถามและ /หรือการตอบคำถามนั้นอาจใช้การเรียนตอบหรือตอบปากเปล่าก็ได้ ข้อสำคัญแบบทดสอบชนิดนี้จำเป็นจะต้องใช้ความรู้ ความชำนาญ ทางภาษาจึงจะตอบคำถามได้

Non-Verbal Test เป็นแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษาพูดในการแปลความหมายของแบบทดสอบแต่อาจใช้รูปภาพแทน เช่น ใช้ตัวเลข รูปกราฟ รูป 3 มิติ และวัสดุอื่น ๆ ซึ่งเด็กอาจเขียนตอบหรือตอบปากเปล่าก็ได้ ทั้งนี้โดยไม่ต้องมีความสามารถทางภาษาในการแปลความหมายของข้อคำถามเป็นพิเศษ

1.4) Teacher-made Tests และ Standardized Tests แบบทดสอบแบบนี้เป็นการแบ่งตามผลที่นำไปใช้

Teacher-made-Tests เป็นแบบทดสอบที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อมุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ และบางทีอาจมีคำถามตอบทางด้านบุคลิกภาพ ความสนใจ ความตั้งใจบ้าง และมักมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปากเปล่า เรียงความ หรือปรนัย เช่น ครูอาจเรียกเด็กในชั้นมาทำการทดสอบ โดยตั้งคำถามให้ตอบโดยไม่ต้องเขียน ส่วนแบบอัตนัยและปรนัยที่ครูสร้างขึ้นก็ใช้เฉพาะในชั้นเรียนของตนเท่านั้นไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้กับเด็กทั่วไป

Standardized Tests แบบทดสอบมาตรฐานเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อนำผลการสอบไปใช้เปรียบเทียบกันในระหว่างกลุ่ม แบบทดสอบชนิดนี้จึงจำเป็นจะต้องมีกระบวนการสร้างที่ยุ่งยากซับซ้อนกว่าแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง นอกจากนั้นการดำเนินการสอบการให้คะแนน และการแปลความหมายคะแนนก็จะต้องเป็นไป เช่นเดียวกัน เหมือนกันในทุก ๆ ครั้งที่นำแบบทดสอบชนิดนี้ไปสอบ

1.5) Achievement Test และ Aplitude Test เป็นการแบ่งแบบทดสอบโดยถือเนื้อหาของข้อสอบเป็นหลัก

Achievement Test แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่ใช้ในการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อตรวจสอบดูว่าหลังจากจบบทเรียนแล้วผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ได้แก่แบบทดสอบที่เห็นใช้กันอยู่ทั่วไปในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ

Aptitude Test เป็นแบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียน เนื้อหาที่นำมาใช้ออกข้อทดสอบจึงเป็นสิ่งที่ผู้ตอบไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มาก่อนทดสอบเพื่อนำมาใช้พยากรณ์ว่าผู้เรียนจะสามารถเรียนวิชาใดได้ดีต่อไปเป็นการทำนาย คาดคะเนผลการเรียนในอนาคต แบบทดสอบชนิดนี้จึงมักสร้างขึ้นเพื่อวัดองค์ประกอบของการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งในอนาคตมากกว่าจะเป็นการวัดว่าเขามีความรู้มาแล้วแค่ไหน

1.6) Formative, Summative, Diagnostic, Selected Test เป็นการแบ่งแบบทดสอบตามจุดมุ่งหมายของการทดสอบ

Formative Test แบบทดสอบย่อยเป็นแบบทดสอบที่ใช้ในการเรียนการสอนภายในห้องเรียนหลังจากจบการเรียนในแต่ละหน่วยแล้ว จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบชนิดนี้ก็เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการเรียนการสอนของการเรียนในแต่ละหน่วยเท่านั้น ผลของแบบทดสอบชนิดนี้จึงไม่ควรนำมาประเมินผลการได้ - ตกของนักเรียน

Summative Test แบบทดสอบรวมเป็นแบบทดสอบที่นำมาใช้หลังจากจบการเรียนในแต่ละหน่วยหนึ่ง ๆ แล้ว และสามารถนำมาประเมินคะแนนของนักเรียนว่ามีผลการเรียนอยู่ในระดับใด

Diagnostic Test แบบทดสอบวินิจฉัยเป็นแบบทดสอบที่นำมาใช้ในการวินิจฉัยข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียน แบบทดสอบชนิดนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งในการเรียนการสอนวิธีการสร้างค่อนข้างยากลำบาก ผู้สร้างจะต้องวิเคราะห์พื้นฐานของการเรียนในแต่ละกระบวนวิชาแล้วจึงนำมาสร้างเป็นแบบทดสอบ เพื่อตรวจสอบแล้วนำผลมาแก้ไขข้อบกพร่องนั้น ๆ

Selected Test แบบทดสอบที่ใช้คัดเลือกคนเพื่อเรียนต่อ การให้ทุน การคัดเลือกคนเข้าทำงานแบบทดสอบชนิดนี้จึงต้องสร้างให้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่จะคัดเลือก และมีลักษณะค่อนข้างยาก เพื่อคัดเลือกคนที่มีความสามารถเหนือกว่าคนอื่นจริง ๆ

1.7) Criterion-referenced Test และ Norm-referenced Test แบบทดสอบนี้แบ่งโดยถือการตีความผลของคะแนนเป็นหลัก

Criterion-referenced Test แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์เป็นแบบทดสอบที่เมื่อสอบแล้วนำผลจากการทดสอบของแต่ละคนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้สอบคนอื่น ๆ จะมีคะแนนเป็นอย่างไรแบบทดสอบชนิดนี้การสร้างก็เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและนิยมนำมาใช้ในห้องเรียน เพื่อประเมินผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคนว่าสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้จากผลการสอบยังช่วยให้รู้ด้วยว่าจุดประสงค์ข้อใดที่ผู้เรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์และเหมาะสมที่จะช่วยในการเรียนการสอนมากที่สุด

JOHN F. KENNEDY LIBRARY
PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
PATTANI THAILAND

Norm-referenced Test แบบทดสอบแบบอิงกลุ่มเป็นแบบทดสอบที่เมื่อสอบแล้วนำผลของการสอบไปเปรียบเทียบความเก่งอ่อนของผู้เรียนโดยยึดถือคะแนนนักเรียนในกลุ่มเป็นเครื่องชี้ ดังนั้นคะแนนจากแบบทดสอบชนิดนี้จึงมักจะต้องแปลงคะแนนให้เป็นคะแนนมาตรฐานก่อนจึงจะนำมาเปรียบเทียบกันได้

1.8) Paper-Pencil Test และ Performmce Test แบบทดสอบชนิดนี้ แบ่งโดยถือเอาวิธีการตอบเป็นหลัก

Paper-Pencil Test เป็นแบบทดสอบที่ใช้วิธีตอบโดยการเขียนตอบ การตอบอาจใช้วิธีตอบโดยเขียนเรียงยาว ๆ หรือตอบสั้น ๆ หรือตอบลงในกระดาษคำตอบตามข้อที่ต้องการ

Performmce Test เป็นแบบทดสอบที่ตอบข้อคำถามโดยการแสดงภาคปฏิบัติการเคลื่อนไหวร่างกายแทนการตอบโดยการเขียนตอบ เช่น การสอบทางพลศึกษา หัตศึกษา การงาน เป็นต้น

1.9) Objective Test และ Subjective Test แบบทดสอบชนิดนี้ แบ่งโดยถือประเภทของการให้คะแนนเป็นหลัก

Objective Test แบบทดสอบปรนัย เป็นแบบทดสอบที่สามารถจะให้คะแนนได้ตรงกันไม่ว่าใครเป็นผู้ตรวจให้คะแนนก็ตาม แบบทดสอบชนิดนี้มีหลายประเภท เช่น แบบถูกผิด แบบเลือกตอบ แบบจับคู่

Subjective test แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่มีคำถามน้อยข้อแล้วผู้ตอบเขียนบรรยายลงไป แล้วแต่องค์ประกอบที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการตรวจให้คะแนนในขณะนั้น

1.10) Educational Test, Intelligence, Personality Test แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งโดยถือลักษณะที่วัดเป็นหลัก

Educational test เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดเฉพาะการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งอาจใช้วิธีสอบปากเปล่า (Oral Examination) การสอบแบบบรรยาย (Essay Examination), การสอบท้ายบทเรียน (Quisses)

Intelligence Test แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญา เป็นแบบทดสอบที่วัดคุณภาพสมอง ซึ่งอาจสอบทีละคน หรืออาจมีชนิดที่สอบรวมกันเป็นกลุ่ม คุณลักษณะที่จะวัดมีทั้งแบบที่วัดสมรรถภาพสมองในแต่ละองค์ประกอบแบบทดสอบชนิดนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านการแนะแนวทางการศึกษา การแนะแนวอาชีพ การจัดชั้นเรียน การวินิจฉัยเด็ก

Personality Test แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ เป็นแบบทดสอบที่สามารถจะนำมาใช้ประเมินพฤติกรรมของคนแล้วแปลผลออกมาเป็นบุคลิกภาพแบบต่าง ๆ แบบทดสอบชนิดนี้ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสนใจ (Interest Test) แบบทดสอบวัดทัศนคติ (Attitude Scale) และ แบบทดสอบวัดการปรับตัวของคน (Adjustment Inventions)

2) มาตราจัดอันดับ (Rating Scale) เป็นวิธีการวัดผลอย่างหนึ่งที่ใช้ได้ดีกับสิ่งที่ต้องการวัดนั้นมีลักษณะเป็นคุณภาพซึ่งเราไม่สามารถจะวัดออกมาโดยกำหนดค่าวัดเป็นตัวเลขได้ตรง ๆ เหมือนเช่นการให้คะแนนในแบบทดสอบ เช่นการให้คะแนนความประพฤติ คะแนนพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม คะแนนคัดลายมือ วาดเขียน ศิลปปฏิบัติ ทัศนคติ หัตถศึกษา การงาน ฯลฯ แนวทางในการวัดแบบนี้คือ ผู้วัดจะต้องพยายามตีราคา แปลค่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งที่จะวัดออกมาโดยการจัดอันดับตั้งแต่คุณภาพดีที่สุด ดี ปานกลาง ยังไม่ดี ไม่ดีมากที่สุด เรียงตามลำดับไปข้อสำคัญก็คือจะต้องพยายามแปลงอันดับเหล่านั้นให้เป็นเสมือนขั้นบันไดที่แต่ละขั้นมีช่วงห่างเท่า ๆ กันและอันดับที่จัดให้นั้นจะต้องจัดทีละคุณลักษณะ เช่น การให้ คะแนนคัดลายมือถ้าต้องการจะดูความสะอาดก็จัดอันดับที่หนึ่ง ถ้าจะดูความเอียงของตัวอักษรก็เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่ง

3) การสังเกต (Observation) การสังเกตเป็นวิธีการวัดผลแบบหนึ่งซึ่งผู้สอนมักใช้อยู่ตลอดเวลาที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิธีการที่ง่าย ประหยัดเพราะครูไม่ต้องลงทุนหรือตระเตรียมอะไรให้มากนัก สามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกเพศทุกวัย แต่อย่างไรก็ตามการสังเกตอย่างมีระบบแบบแผนทางวิทยาศาสตร์จะต้องใช้ผู้สังเกตที่มีประสบการณ์สูง การสังเกตจะใช้ประโยชน์ได้ดีกับพฤติกรรมบางอย่างที่ใช้วิธีการอย่างอื่นวัดไม่ได้ ลักษณะของการสังเกตที่ดี คือ

3.1) มีความเป็นปรนัย ในขณะสังเกตทุกครั้งผู้สังเกตจะต้องระมัดระวังไม่เอาความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปเกี่ยวพันกับสิ่งที่ได้สังเกตโดยเฉพาะความมีอคติ ความรังเกียจเดียดฉันท์

3.2) มีรายละเอียดและจำเพาะเจาะจง เรื่องที่จะสังเกตในการสังเกตแต่ละครั้งผู้สังเกตจะได้เห็นพฤติกรรมหลายประการ ซึ่งผู้สังเกตจะต้องรวบรวมรายละเอียด ต่าง ๆ และจะต้องมีจุดมุ่งหมายด้วยว่าจะสังเกตเรื่องอะไร

3.3) ควรสังเกตหลายสถานการณ์ เพื่อเข้าใจพฤติกรรมของเด็กๆได้มากยิ่งขึ้นจะทำให้การตีความหมายในตัวเด็กถูกต้องยุติธรรม

3.4) ข้อมูลที่ได้รับจะต้องเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ และอย่ารีบร้อนสรุปข้อมูลเพราะอาจเกิดความผิดพลาดได้

กล่าวโดยสรุปก็คือ ครูสามารถใช้การสังเกตประเมินพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งครูจะต้องทำอย่างเที่ยงตรงขจัดความลำเอียงส่วนตัว ก็จะเชื่อได้ว่าข้อมูลจากการสังเกตนั้นน่าเชื่อถือได้เพียงใด

4) การสัมภาษณ์ (Interview) วิธีนี้ดีกว่าการสังเกตตรงที่ได้มีโอกาสซักถามปัญหากันระหว่างผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์จึงเป็นการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายที่กำหนดล่วงหน้าไว้ก่อนแล้วการสอบปากเปล่าอาจจัดเข้าอยู่ในวิธีการนี้ก็ได้ การสัมภาษณ์นี้มีข้อดีตรงที่ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสได้รู้ ได้รับฟัง ได้ซักถามด้วยของตนเอง และบางครั้งอาจได้ความจริงซึ่งแม้เด็กจะไม่พูด ครูก็รู้ได้เองแต่การสัมภาษณ์ก็มีข้อเสียตรงที่ต้องใช้เวลามาก และผลที่ได้อาจมีความลำเอียงของผู้สัมภาษณ์ปะปนอยู่ด้วย

5) แบบสอบถาม (Questionaire) เป็นเครื่องมือวัดชนิดหนึ่งที่เหมาะสมกับการวัดความคิดเห็น ทัศนคติ ซึ่งผู้ตอบจะแสดงออกมาโดยไม่ต้องกลัวว่าผู้อ่านจะรู้ว่าใครเป็นคนตอบ การตอบอาจใช้ทั้งแบบปลายปิด (closed form) คือมีตัวเลือกมาแล้วให้ผู้ตอบเลือกตอบจากตัวเลือกที่มีอยู่ให้ตรงกับความคิดเห็นของตน หรืออาจเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยเสรี ได้แก่ การให้ตอบในแบบปลายเปิด (opencd from) นั้นคือแบบสอบถามชนิดนี้จะเว้นที่ว่างให้ผู้ตอบเขียนแสดงความคิดเห็นออกมาเองซึ่งแบบสอบถามแบบนี้สร้างง่าย แต่เวลานำมาวิเคราะห์จะต้องจัดหมวดหมู่และค่อนข้างยากในการแปลข้อมูลเหล่านี้มาเป็นตัวเลข การใช้แบบสอบถามนี้เหมาะสำหรับใช้ในกรณีที่ต้องการทราบความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งถ้าใช้วิธีสัมภาษณ์ หรือวิธีสังเกตอาจไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงดังนั้นในการตอบแบบสอบถามจึงจำเป็นต้องชักจูงให้ผู้ตอบตอบด้วยความจริงใจ

6) ระเบียนสะสมและระเบียนพฤติกรรม (Cumulative record and Anccdotal record)

ระเบียนสะสม (Cumulative record) เป็นข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับตัวเด็กนับตั้งแต่เริ่มเกิดจนกระทั่งเข้าโรงเรียน และตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนจนกระทั่งเมื่อออกจากโรงเรียนไปโรงเรียนสุดท้ายที่เด็กอยู่ก็มีหน้าที่จะเก็บระเบียนเหล่านี้ไว้ ข้อมูลต่าง ๆ ในระเบียนสะสมนับตั้งแต่ประวัติสุขภาพ ประวัติในครอบครัว ผลการเรียนในแต่ละภาคเรียน ผลการทดสอบต่าง ๆ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเข้าใจเด็กจะช่วยทำให้การแนะแนวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การทำระเบียนสะสมจึงเป็นหน้าที่ที่ทุกโรงเรียนจะต้องจัดทำ และจะต้องเก็บไว้เป็นความลับ

ระเบียนพฤติกรรม (Anecdotal record) เป็นการบันทึกพฤติกรรมย่อยของนักเรียน การบันทึกย่อยนี้จะต้องจดพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในแต่ละสถานการณ์ ผู้บันทึกจะต้องหลีกเลี่ยงการนำอคติส่วนตัวไปสอดแทรกในการจดบันทึกนั้น การบันทึกย่อยหลาย ๆ ครั้งจะช่วยให้การตัดสินปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็กถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

7) การสำรวจรายการ (Checklist) เป็นการสำรวจบัญชีรายการของเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อแสดงว่า มี - ไม่มี ชอบ - ไม่ชอบ สิ่งที่ต้องการสำรวจนั้นเครื่องมือชนิดนี้ใช้สำรวจสภาพความจริงมากกว่าจะเป็นการสำรวจความคิดเห็น การตอบแบบสำรวจรายการนั้นจะต้องพิจารณาว่าผู้ตอบยินดีร่วมมือให้ความจริงหรือไม่ และรายการที่จะถามมีครบถ้วนตามที่เขาต้องการจะตอบหรือไม่

8) สังคมมิติ (Sociometry) เป็นเทคนิคอันหนึ่งในการที่จะตรวจสอบสภาพทางสังคมของเด็กในห้องเรียนว่าในชั้นเรียนการจับกลุ่มกัน หรือมีความสัมพันธ์กันอย่างไรจะช่วยให้ทราบว่าใครเป็นดาราของห้อง ใครบ้างที่ไม่มีนักเรียนในห้องชอบเลย วิธีการก็คือ ให้เด็กเขียนชื่อเพื่อนที่ตนชอบมาสัก 5 คน แล้วครูก็นำผลจากการเลือกมาแปลเป็นภาพสังคมสัมพันธ์ (Sociogram) การวัดเช่นนี้จะช่วยครูในการเลือกหัวหน้าชั้น การจัดกลุ่มทำกิจกรรม การช่วยเหลือเด็กที่ไม่มีเพื่อนในห้องเลือก ความคลาดเคลื่อนจากการวัดชนิดนี้อาจเกิดขึ้นจากอิทธิพลของวัย ความคุ้นเคย ฐานะทางสังคม ศาสนา เชื้อชาติ ฯลฯ ซึ่งจะมีผลต่อการเลือกของเด็ก อย่างไรก็ตามที่ได้จากสังคมมิตินี้ก็จะช่วยให้ครูเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น

9) การศึกษาเป็นรายกรณี (Case Study) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในกรณีที่เด็กมีปัญหา การศึกษาเด็กคนใดคนหนึ่งโดยละเอียด โดยมีจุดประสงค์จะช่วยแก้ปัญหาเด็กคนนั้นเป็นวิธีการที่ครูจะต้องศึกษาและจัดทำการศึกษาเป็นรายกรณีนี้จะเริ่มตั้งแต่ การรวบรวมระเบียนสะสม ระเบียนพฤติกรรม การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลการสอบต่าง ๆ การไปเยี่ยมบ้าน ฯลฯ โดยสรุปก็คือต้องหาข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับตัวเด็กให้มากที่สุดแล้วนำผลจากข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ และร่วมมือกับฝ่ายแนะแนวหาทางแก้ปัญหาเด็กคนนั้นต่อไป

10) กลวิธีให้บุคคลระบายความในใจ (Projective Technique) เป็นวิธีการที่นักจิตวิทยาสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ให้บุคคลได้ระบายความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีอยู่ภายในจิตใจโดยให้บุคคลตอบคำถามภาพต่าง ๆ เช่น ภาพหยดหมึกของจิตแพทย์ชาวสวิส Rorscharch และภาพของ T.A.T. (Thermatic Apherception Test) ของ Terman จะช่วยให้บุคคลแสดงความคิดที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในแม้ว่าเจ้าตัวเองก็ไม่รู้สึกออกมา อย่างไรก็ตามเทคนิคนี้ก็มีข้อจำกัดในการใช้อยู่ที่ว่าจะต้องเป็นผู้ผ่านการฝึกอบรมในด้านนี้มาแล้วเป็นอย่างดีจึงจะสามารถตีความหมายข้อมูลได้ถูกต้อง ฉะนั้นการใช้เทคนิควิธีนี้จึงยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควรนักในประเทศไทย

กรมวิชาการ (2536 : 38) ได้กำหนดเครื่องมือสำหรับประเมินผลการเรียนไว้ ดังนี้

1) แบบทดสอบ

2) แบบสำรวจรายการ

3) มาตราจัดอันดับคุณภาพ

4) แบบวัดทัศนคติ

5) มาตราวัดของลิเคอร์ท

6) มาตราวัดของเธอร์สโตน

7) การวัดความหมายทางภาษา

8) ระเบียนสะสม

เปรมใจ เอื้ออังกูร (2532 : 21 - 37) พิตร ทองชั้น (2524 : 15 - 22) และเอกเพียรอนุกูลบุตร (2527 : 162 - 207) ได้กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลในทำนองเดียวกันว่าประกอบด้วย

1) แบบทดสอบ (Test)

2) มาตราวัดคุณภาพ (Rating Scale)

3) แบบสอบถาม (Questionaire)

4) แบบตรวจสอบรายการ (Check List)

5) แบบสำรวจ (Inventory)

6) การสังเกต (Observation)

7) การสัมภาษณ์ (Interview)

8) สังคมมิติ (Sociometry)

9) กลวิธีระบายความในใจ (Projective Technique)

10) การบันทึก (Record)

11) วิธีศึกษารายกรณี (Case-Study Method)

ดังนั้นพอสรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลทางการศึกษาในโรงเรียนแต่ละประเภทจะมีจุดมุ่งหมาย ข้อดี ข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ผู้ที่จะนำเครื่องมือแต่ละชนิดไปใช้ควรได้ศึกษาถึงสิ่งเหล่านี้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้เพื่อว่าเมื่อนำเครื่องมือไปใช้ผลที่ได้จะบอกถึงสภาพจริงของเด็กมากที่สุด

ในด้านเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลการเรียน กรมวิชาการ (2536 : 37) ได้เสนอไว้ในคู่มือการประเมินผลการเรียนดังนี้

1) การสังเกต มีขั้นตอนดังนี้

1.1) กำหนดพฤติกรรม และลักษณะที่จะสังเกต

1.2) กำหนดวิธีการสังเกต

1.3) กำหนดเกณฑ์การประเมิน

1.4) จัดทำแบบสังเกต

1.5) ดำเนินการสังเกตและบันทึกผล

1.6) ประมวลผล

1.7) สรุปผล

2) การสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

2.1) กำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์

2.2) กำหนดคำถาม

2.3) กำหนดเกณฑ์การประเมิน

2.4) จัดทำแบบสัมภาษณ์

2.5) ดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกผล

2.6) ประมวลผล

2.7) สรุปผล

3) การตรวจผลงาน มีขั้นตอนดังนี้

3.1) กำหนดประเด็นการตรวจสอบเกี่ยวกับวิธีการ ผลงาน คุณลักษณะการทำงาน

3.2) กำหนดเกณฑ์การประเมิน

3.3) จัดทำแบบประเมินผลงาน

3.4) ดำเนินการประเมิน

3.5) ประมวลผล

3.6) สรุปผล

4) การทดสอบ มีขั้นตอนดังนี้

4.1) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับการทดสอบ

4.2) สร้างคำถาม

4.3) กำหนดเกณฑ์การประเมิน

4.4) จัดทำแบบทดสอบ

4.5) ดำเนินการสอบ

4.6) ตรวจคำตอบให้คะแนน

4.7) ประมวลคำ

4.8) สรุปผล

5) การประเมินผลตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

5.1) กำหนดประเด็นการประเมิน

5.2) กำหนดข้อความสำหรับประเด็น

5.3) กำหนดเกณฑ์การประเมิน

5.4) จัดทำแบบประเมินตนเอง

5.5) ให้นักเรียนพิจารณาตัวเอง

5.6) ประมวลผล

5.7) สรุปผล

กล่าวโดยสรุปเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลการเรียนมีหลายวิธีแต่ละวิธีก็มีขั้นตอนในการปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความต้องการซึ่งครูผู้ประเมินจะเลือกใช้วิธีการใดเพื่อให้ได้ข้อมูลก็ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัด

6. หลักการในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2536 : 11) ได้กำหนดหลักการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1) ให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผล ตัดสิน และอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น

2) ให้มีการประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียน

3) ให้มีการตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2527 : 5) กล่าวถึงหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ว่าควรปฏิบัติดังนี้

1) ควรเน้นการนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่าการตัดสินได้ตก

2) ควรคำนึงถึงประสบการณ์ และลักษณะของผู้เรียนโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาควรคำนึงถึงนักเรียนที่อยู่ในวัยเด็กที่มีพัฒนาการในด้านร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3) ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและการจัดดำเนินการเรียนการสอนในแต่ละระดับ

4) ควรดำเนินการอย่างมีระบบและผสมผสานกับการสอน

5) ควรประเมินให้รอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ค่านิยม และทักษะในการปฏิบัติโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาควรเน้นพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

6) ควรบอกแนวการประเมินและเกณฑ์ในการตัดสินตลอดจนแนวทางปฏิบัติ เพื่อบรรลุซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า

ภัทรา นิคมานนท์ (2537 : 6 - 7) กล่าวไว้ว่า การวัดผลการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพและได้ผลตามจุดมุ่งหมาย ควรปฏิบัติดังนี้

1) วัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ในการวัดผลแต่ละครั้งถ้าผลของการวัดไม่ตรงกับคุณลักษณะที่เราต้องการจะวัดแล้วผลของการวัดจะไม่มีความหมาย และก่อให้เกิดความผิดพลาดในการนำไปใช้

2) ใช้เครื่องมือดีมีคุณภาพผลของการวัดจะเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้วัด ถ้าหากเครื่องมือที่ใช้วัดมีคุณภาพไม่ดีพอแล้วการวัดนั้นก็ให้ผลที่ไม่เกิดคุณค่าใด ๆ

3) มีความยุติธรรมสิ่งที่ถูกวัดต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นไปเหมือน ๆ กันไม่มีการลำเอียง หรือเลือกที่รักมักที่ชัง

4) แปลผลได้ถูกต้อง การแปลผลทุกครั้งผลที่ได้ออกมาย่อมเป็นตัวแทนของจำนวนหรือระดับของคุณลักษณะที่ต้องการวัดนั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผลของการวัดมักออกมาในรูปของคะแนนหรืออันดับที่ซึ่งการแปลผลจะได้ผลดีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ในการแปลผลว่าสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด

5) ใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า การวัดที่ดีนอกจากจะเป็นการตรวจสอบว่าสิ่งที่วัดมีคุณภาพเช่นไรแล้วยังมุ่งหวังที่จะนำผลที่ได้จากการวัดไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติและปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาให้ดีขึ้นด้วย

จากหลักการในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่กล่าวมาครูที่ทำการวัดและประเมินผล ต้องดำเนินการอย่างมีระบบ วัดและประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์คำนึงถึงเนื้อหาตัวผู้เรียนเทคนิควิธีการ และเครื่องมือตลอดจนการแปลผลที่ถูกต้องก็จะทำให้การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและได้ผลตามจุดมุ่งหมาย

การวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียนและเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวทางของหลักสูตรซึ่งผู้บริหาร และครูมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำการทดสอบตามลักษณะการจัดประสบการณ์ และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ แล้วนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 62 - 65) และเพื่อให้ระเบียบการประเมินผลการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรประถมศึกษา กรมวิชาการจึงได้นำระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาพิจารณาตามข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์กระบวนการหลักสูตรและข้อมูลอื่น ๆ จากการพิจารณาจึงได้ปรับปรุงระเบียบและแนวการปฏิบัติในบางเรื่องให้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรและมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ.2533 ได้ดังนี้

1) หลักการประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนยังคงยึดหลักการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ประเมินผลควรเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียน รู้จักและเข้าใจนักเรียนในด้านต่าง ๆ ระเบียบประเมินผลซึ่งเคยกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่วัดผลและประเมินผลการเรียนตั้งแต่ ชั้น ป.1 ถึงป.5 นั้น บัดนี้ ได้กระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผล ตัดสิน และอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น

แนวทางปฏิบัติ

โรงเรียนต้องดูแล ควบคุมให้การวัดผลและการประเมินผลได้เป็นไปตามระเบียบการประเมินผลการเรียนดังนี้

1.1) จัดให้มีการประเมินผลก่อนเรียน

1.2) การประเมินผลระหว่างภาคถ้านักเรียนคนใดไม่มีความรู้-ความสามารถตามจุดประสงค์ ต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

1.3) การประเมินผลปลายภาค ให้เลือกประเมินผลเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ โดยให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ ส่วนจะแยกข้อสอบเป็นกี่ฉบับหรือฉบับเดียวจะมีกี่ตอน เป็นเรื่องที่โรงเรียนเป็นผู้พิจารณาเอง แต่ในกรณีนักเรียนที่อยู่ชั้นเดียวกันแต่มีหลายห้องเรียนควรจะแต่งตั้งในรูปของคณะกรรมการ

2) วิธีการประเมินผลการเรียน

2.1) เน้นให้ผู้สอนได้ประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการ ซึ่งระเบียบได้กำหนดไว้ให้แจ้งนักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์

แนวทางปฏิบัติ

การเรียนการสอน ผู้สอนควรแจ้งให้นักเรียนได้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้

2.1.1) จุดประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชานั้น มีอะไรบ้าง

2.1.2) ผู้เรียนมีกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติในแต่ละจุดประสงค์อย่างไร

2.1.3) ผู้สอนจะดำเนินการสอน และวิธีการประเมินผลอย่างไร

2.1.4) การตัดสินผลการเรียนมีเกณฑ์อะไรบ้าง ในแต่ละเกณฑ์ครูจะวัดผลและประเมินผลอย่างไร

2.1.5) ถ้านักเรียนจะได้ระดับผลการเรียนดี จะต้องมีความสามารถและปฏิบัติตนอย่างไร

2.1.6) ผู้เรียนจะต้องทำงานส่งกี่ชิ้น

2.2) เนื่องจากหลักสูตรฉบับปรับปรุงเน้นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นคนสมบูรณ์รอบด้านทั้งในด้านความรู้พื้นฐาน สำหรับการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ยังมีจุดเน้นตามความต้องการของชาติในด้านการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงต้องการให้มีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวน การปฏิบัติงาน กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรมและค่านิยม ฯลฯ ระเบียบการประเมินผลจึงได้กำหนดไว้ว่า จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ

2.2.1) แนวทางปฏิบัติ

2.2.1.1) ครูผู้สอนจะต้องศึกษาว่าจุดประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นมีความสัมพันธ์อย่างไรกับแผนการสอน เมื่อสอนไปได้ในช่วงระยะเวลาใดจึงจะวัดผลประเมินผล

2.2.1.2) จุดประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นจะวัดผลอย่างไรในกรณีเป็นจุดประสงค์ด้านกระบวนการจะวัดพร้อมกันทุกจุดประสงค์หรือวัดครั้งละจุดประสงค์

2.2.1.3) การบันทึกผลการวัดและการประเมินในสมุดป.02 นั้นมีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร

ในการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างภาค และการประเมินผลปลายภาคหรือการประเมินผลปลายปี ผู้สอนจะต้องนำผลการประเมินมาพิจารณาว่า นักเรียนมีความรู้ ความสามารถตามจุดประสงค์หรือไม่ ถ้าพบว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของจุดประสงค์ ให้ผู้สอนวินิจฉัยหาข้อบกพร่องของนักเรียนแล้วสอนซ่อมเสริม โดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2.2) แนวทางปฏิบัติ

2.2.2.1) ผู้สอนต้องตรวจสอบก่อนว่า ได้กำหนดเกณฑ์การผ่านของแต่ละจุดประสงค์ไว้อย่างไร

2.2.2.2) ถ้ามีนักเรียนคนใดมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก็ควรจะวินิจฉัยต่อไปว่า นักเรียนไม่เข้าใจที่จุดใด การวินิจฉัยหาข้อที่นักเรียนไม่เข้าใจนี้ ผู้สอนอาจจะใช้ข้อสอบวินิจฉัย หรือวิธีการอื่น ๆ ตามสภาพการณ์

2.2.2.3) ผู้สอนควรสอนซ่อมเสริมในจุดที่นักเรียนยังไม่เข้าใจนั้น ถ้าเป็นชั้น ป.1 - ป.4 การสอนซ่อมเสริมควรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน กล่าวคือ สอนไปสอบไปและซ่อมไป แต่ถ้าเป็นชั้น ป.5 และ ป.6 โรงเรียนอาจใช้เวลาในกลุ่มประสบการณ์พิเศษมาจัดสอนซ่อมเสริมได้ การสอนซ่อมเสริมอาจจะใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น ครูสอนเป็นรายบุคคลให้เด็กเก่งสอนเด็กอ่อนหรือใช้สื่อต่าง ๆ ช่วย

2.2.2.4) ภายหลังการสอนซ่อมเสริม ผู้สอนควรจะได้มีการวัดผลและประเมินผลซ้ำอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือยังถ้ายังก็ต้องดำเนินการตามกระบวนการที่กล่าวมาแล้ว

3) การปรับระดับผลการเรียนตามระเบียบที่ปรับปรุงใหม่ ได้กำหนดระดับผลการเรียน "1" หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด และเกณฑ์ที่ให้ถือปฏิบัติ หมายถึงร้อยละ 50 ของคะแนนการสอบปลายปี ส่วนช่วงระดับผลการเรียนอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของโรงเรียนในการที่จะยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

แนวทางปฏิบัติ

3.1) โรงเรียนควรได้มีการประชุมพิจารณากำหนดช่วงของแต่ละระดับคะแนนของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนที่ผ่านมาในอดีต ว่าควรจะเป็นอย่างไร และถ้าหากโรงเรียนจะพัฒนาระดับคุณภาพให้สูงขึ้นกว่าเดิม ควรจะเพิ่มขึ้นสักเท่าใด

3.2) ผู้สอนควรแจ้งให้นักเรียนและผู้ปกครองได้ทราบเกณฑ์ขั้นต่ำ และช่วงระดับคะแนนต่าง ๆ ให้ได้ทราบตั้งแต่ต้นปีการศึกษา

3.3) ภายหลังการประเมินผลปลายภาคหรือปลายปี โรงเรียนควรจัดให้มีการสรุปผลการเรียนของนักเรียนและควรมีการเปรียบเทียบกับผลการประเมินผลในปีก่อนเพื่อดูความก้าวหน้าและหาทางปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

4) การตัดสินผลการเรียน

การพิจารณาเลื่อนชั้นเรียนทุกชั้นให้พิจารณาจากผลการเรียน กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเท่านั้น ส่วนกลุ่มประสบการณ์พิเศษให้โรงเรียนแยกประเมินต่างหาก เพื่อศึกษาความก้าวหน้าจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน และไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน

แนวทางปฏิบัติ

4.1) โรงเรียนต้องวางแผนล่วงหน้าว่าในกลุ่มประสบการณ์พิเศษจะมีงาน/กิจกรรมอะไรบ้างที่ให้นักเรียนเลือกได้

4.2) งานกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นจะประเมินความก้าวหน้าอย่างไร เช่น ประเมินผลแบบผ่าน/ไม่ครบ

4.3) ผู้สอนต้องรู้ว่าในตลอดภาค/ปีการศึกษา นักเรียนคนใดจะเข้าร่วมงาน/กิจกรรมอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้การบันทึกความก้าวหน้าจากการเข้าร่วมงาน/กิจกรรมได้เป็นไปอย่างถูกต้อง

5) หน้าที่ของโรงเรียน

เอกสารซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดให้มีได้แก่ ป.01 ป.02 ป.03 ป.04 ป.05 และ ป.06 นั้น ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับระเบียบการประเมินผลที่เปลี่ยนแปลง ผู้สอนควรจะได้ศึกษาคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

พฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

คำว่า "พฤติกรรมการวัดและประเมินผล" ประกอบด้วยคำหลักสามคำคือ "พฤติกรรม" "การวัดผล" และ "การประเมินผล" ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 573) ได้ให้ความหมายของ "พฤติกรรม" ว่าเป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึกเพื่อสนองตอบสิ่งเร้า

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2526 : 112) ได้ให้ความหมายของ "พฤติกรรม" ว่า เป็นการกระทำหรือกิจกรรมของมนุษย์ (และสัตว์) ทั้งที่เป็นการแสดงออกที่สังเกตได้ และถูกควบคุมไม่แสดงออกมาให้เห็น เมื่อครูเป็นผู้แสดงออกก็เป็นพฤติกรรมของครู ถ้านักเรียนเป็นผู้แสดงออกก็เป็นพฤติกรรมของนักเรียน

ประชุม รอดประเสริฐ (2526 : 14) ให้ความหมายของ "พฤติกรรม" ว่า เป็นลักษณะการกระทำของคนที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดี หรือการกระทำที่ไม่ดี

จากความหมายของพฤติกรรมที่กล่าวมาจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของมนุษย์ ที่แสดงออกมาทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึกอาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดีและไม่ดี ซึ่งลักษณะการกระทำ หรือแสดงออกนั้นสามารถสังเกตได้และสังเกตไม่ได้

คำว่า "การประเมินผล" ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังที่ได้สรุปไว้ข้างต้นแล้วว่า การวัดและการประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณสมบัติของสิ่งที่จะวัดตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมการวัดและประเมินผล หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลแล้วอาศัยข้อมูลเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของนักเรียน

พฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนการสอนทำให้ทราบว่าการเรียนการสอนเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ.2533ได้กำหนดไว้ว่าโรงเรียนจะต้องประเมินผลการเรียน 3 ลักษณะ คือ ประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน ประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบพัฒนาการของนักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และ

ประเมินผลภายหลังการเรียนเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนตอนปลายภาคหรือปลายปี โดยมีแนวปฏิบัติของครูในการประเมินผลการเรียน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2536 : 31 - 33)

ขั้นตอนการประเมินผลก่อนเรียน

1) ศึกษาจุดประสงค์ในแผนการสอนที่จะสอน

2) ประเมินจุดประสงค์ก่อนเรียน หรือจุดประสงค์ที่ต้องมีมาก่อน

3) ถ้าผู้เรียนไม่ผ่านจุดประสงค์ก่อนเรียนต้องสอนซ่อมเสริม

4) ถ้าจุดประสงค์ในหน่วยที่เรียนเป็นพื้นฐานของจุดประสงค์ถัดไปก่อนเรียนหน่วยถัดไปไม่ต้องประเมินผลก่อนเรียน

ขั้นตอนการประเมินผลระหว่างเรียน (การประเมินผลการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02)

1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ใน ป.02 กับจุดประสงค์ในแผนการสอนทุกแผนการสอนตลอดปี

2) ประเมินผลถ้าผ่านก็ดำเนินการในขั้นต่อไป ถ้าไม่ผ่านก็ซ่อมเสริมแล้วประเมินใหม่

3) สะสมผลการประเมิน

3.1) จำนวนครั้งที่ประเมินได้ผ่าน

3.2) คะแนนดิบที่สอบได้

3.3) ระดับคุณภาพ 2,1,0

4) สรุปเมื่อสิ้นภาคเรียนโดยให้ระดับคุณภาพจุดประสงค์ 2, 1, 0

5) สรุปสิ้นปีโดย

5.1) ตัดสินการผ่านจุดประสงค์รายข้อ (ต้องได้ระดับคุณภาพ 1 อย่างน้อย 2 ภาคเรียน)

5.2) ตัดสินการผ่านกลุ่มประสบการณ์

5.3) ตัดสินผลการเรียน

ขั้นตอนการประเมินผลปลายภาคหรือปลายปี

1) คัดเลือกจุดประสงค์สำคัญจากจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02 แล้วคัดเลือกเนื้อหา / กิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์

2) จำแนกจุดประสงค์เป็น 3 ด้าน คือ

2.1) ด้านพุทธิพิสัย มีขั้นตอนการพัฒนาและวัดความคิดนักเรียนโดยให้ประสบการณ์ที่เป็นเนื้อหา เหตุการณ์ สถานการณ์ให้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิด และวัดความคิดภายหลังร่วมกิจกรรมการเรียน

2.2) ด้านจิตพิสัยมีขั้นตอนการพัฒนาและประเมินจิตพิสัย โดยให้นักเรียนรับรู้รูปแบบตัวอย่างแล้ววิเคราะห์ให้เกิดความตระหนักว่าจะต้องพัฒนาจิตใจให้นักเรียนฝึกควบคุมพฤติกรรมของตนตามแนวทางที่กำหนด และวัดและประเมินพฤติกรรมและเจตคติที่เปลี่ยนแปลง

2.3) ด้านทักษะพิสัย มีขั้นตอนการพัฒนาและวัดผลทักษะพิสัยโดยให้รูปแบบให้ฝึกปฏิบัติตามแบบกำหนดงานให้ปฏิบัติด้วยตนเอง และวัดผลการปฏิบัติ

จุดประสงค์ที่เน้นกระบวนการให้แยกวัดเป็นรายจุดประสงค์ หรือวัดรวมทุกจุดประสงค์ที่เป็นขั้นตอนของกระบวนการ

3) กำหนดคะแนนของแต่ละจุดประสงค์

4) สรุปผลการประเมิน

5) แจ้งผลการเรียน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2536 : 730 - 731) ได้อธิบายถึงขั้นตอนของการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนว่ามีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ในขั้นนี้เป็นการวางแผนงาน กำหนดขอบเขตการวัดและประเมินผลการเรียนโดยตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

1) ครูมีจุดมุ่งหมายในการวัดเพื่ออะไร

2) ครูต้องการวัดลักษณะอะไรของใคร

3) ครูจะทำการวัดลักษณะดังกล่าวเมื่อไร

4) ครูจะทำการวัดลักษณะดังกล่าวด้วยวิธีการอย่างไร และใช้เครื่องมืออะไรบ้าง

5) ครูจะสรุปผลการวัดลักษณะดังกล่าวเสนอใครบ้าง

ในขั้นเตรียมการนี้ถ้าครูตอบคำถามทั้ง 5 ข้อได้ ก็จะเป็นแนวทางในการดำเนิน การวัดและประเมินผลการเรียนที่ชัดเจนและเป็นไปได้

ตัวอย่างเช่น ครูอาจตอบคำถามดังนี้

1) ครูต้องการวัดผลการเรียนเพื่อตรวจสอบพื้นฐานของนักเรียนก่อนเรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียน

2) ครูต้องการวัดความรู้พื้นฐานในเรื่องทักษะการบวก ลบ คูณ และหารของนักเรียน ป.4 ก่อนการเรียนเลขคณิตในชั้น ป.5

3) ครูต้องการวัดลักษณะดังกล่าวในชั่วโมงแรกของวิชาคณิตศาสตร์ในภาคต้นของการศึกษา

4) ครูจะใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นทำการทดสอบนักเรียน โดยใช้เวลาประมาณ 30 นาที และเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย

5) ครูจะใช้การสรุปเป็นรายคน รายข้อ เพื่อครูเองจะได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น และจัดบทเรียนให้กับนักเรียนแต่ละคนได้สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานของเขา

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ในขั้นนี้ครูเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่ต้องการ ครูดำเนินงานดังนี้

1) วิเคราะห์จุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด และเนื้อหาของวิชาที่ระบุไว้ตามระดับชั้นที่ต้องการ

2) ครูระบุขอบเขตของจุดมุ่งหมายในการวัด จุดมุ่งหมายการเรียนรู้และเนื้อหากับวิธีการวัดเพื่อกำหนดขอบเขตการวัดผลการเรียน

3) ครูระบุเครื่องมือทั้งหมดที่เกี่ยวข้องสำรวจว่ามีเครื่องมือเหล่านั้นหรือไม่ ถ้าไม่มีครูต้องสร้างเองทั้งหมดหรือไม่ ถ้าต้องสร้างเองครูดำเนินการสร้างเครื่องมือ

4) ครูนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้กับนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

5) ครูวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลเป็นรายคน และรายข้อ

ตัวอย่างเช่น

1) ครูศึกษาจุดประสงค์ทั่วไปของการเรียนคณิตศาสตร์ว่ามี 8 ข้อจุดประสงค์การเรียนรู้มีทั้งหมด 21 ข้อ เนื้อหามี 8 หมวด และจำแนกย่อยต่อได้ 52 เรื่อง

2) ครูระบุว่าต้องการวัดเฉพาะด้านสมองหรือด้านพุทธิพิสัย เนื่องจากไม่มีเครื่องมือดังกล่าวครูจึงต้องสร้างเอง

3) ครูดำเนินการสร้างแบบทดสอบตามเนื้อหาทั้ง 52 เรื่อง ด้วยข้อสอบ 100 ข้อ แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ใช้เวลา สอบ 30 นาที

4) ครูนำแบบทดสอบไปทดสอบกับนักเรียนในชั่วโมงการเรียนคณิตศาสตร์และทำการตรวจข้อสอบรายคน รายข้อ

5) ครูใช้ค่าร้อยละคำนวณค่าออกมาเป็นรายคน รายข้อ สรุปผลได้ว่ามีนักเรียน 30 คน จาก 50 คน ที่ยังอ่อนเรื่องการหาร นักเรียน 18 คน ยังอ่อนเรื่องการคูณนักเรียน 10 คน ยังอ่อนเรื่องการบวก และการลบ

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปผลและการนำไปใช้ ในขั้นนี้ครูสรุปผลการวิเคราะห์และตัดสินใจที่จะดำเนินการเพื่อพัฒนานักเรียนตามจุดอ่อนดังกล่าวอีกทั้งหาสาเหตุและดำเนินการแก้ปัญหาด้วย

ตัวอย่างเช่น จากข้อมูลในขั้นที่ 2 ครูสรุปได้ว่า ยังมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ขาดทักษะการเรียนคณิตศาสตร์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูจึงจัดกิจกรรมดังนี้

1) สอนเสริมตอนเย็นให้กับนักเรียนที่อ่อนเรื่องการบวกและการลบ

2) จัดแบบฝึกหัดให้นักเรียนที่อ่อนเรื่องการคูณ และการหารไปทำที่บ้านโดยขอให้ผู้ปกครองช่วย

3) จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยใช้การแบ่งกลุ่มตามความสามารถ และให้เด็กเก่งช่วยสอน เด็กอ่อน

นอกจากนี้ครูยังค้นพบต่อว่า นักเรียนของตนมีปัญหาเพราะสุขภาพไม่ดี ผู้ปกครองที่บ้านไม่เอาใจใส่ ครูจึงนำเรื่องนี้ไปปรึกษาอาจารย์ใหญ่และสมาคมครูผู้ปกครอง เพื่อดำเนินการแก้ไขในระยะยาวต่อไป

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสามารถทำได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุปผลและการนำผลไปใช้ โดยจัดให้มีการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน การประเมินผลปลายภาค / ปลายปีให้ครอบคลุมจุดประสงค์ 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย รวมถึงจุดประสงค์ที่เน้นกระบวนการ

สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร (2535 : 35) ได้อธิบายถึงแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงสร้างของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนไว้ว่า จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ขั้นตอนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนโครงสร้างเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลตลอดจนแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ในระเบียบและคู่มือเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนทำให้สามารถสังเคราะห์เป็นโครงสร้างของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนขึ้นใหม่ โดยอาศัยเกณฑ์ความคล้ายกันและ ความห่างกันของลักษณะพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่สามารถปรากฏในกระบวนการเรียนการสอนได้ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การใช้สถิติเบื้องต้นในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การใช้สถิติเบื้องต้นในการวัดและประเมินผลเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้สถิติพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าความเที่ยงตรง (Validity) สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร (2535 : 82) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาดีเด่น พบว่า พฤติกรรมที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน ด้านสถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนได้รับการประเมินอยู่ในระดับสำคัญมากทุกตัวแปร พฤติกรรมที่ปฏิบัติได้จริงในกระบวนการเรียนการสอน ด้านสถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดและ

ประเมินผลการเรียนการสอนได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติจริงได้มากกว่า 1 ตัวแปรคือ คำนวณค่าร้อยละของนักเรียนแต่ละคนเปรียบเทียบกับคะแนนเต็ม นอกจากนั้น อีก 7 ตัวแปรที่เหลือ คำนวณค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตราฐานของนักเรียนในแต่ละห้อง แต่ละรายวิชา คำนวณค่าความยากง่ายของข้อสอบที่ใช้ คำนวณค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบที่ใช้ (ค่าดัชนีที่จำแนกเด็กเก่ง-อ่อน) คำนวณค่าความเชื่อมั่น คำนวณค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดและประเมินผลใช้สูตรคำนวณค่าคะแนนจุดตัดหรือคะแนนต่ำสุด เพื่อบ่งบอกการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้หนึ่ง ๆ แปลงคะแนนของนักเรียนที่ได้รับจากการวัดผลให้อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ในระดับปฏิบัติจริงได้ปานกลางและในการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาดีเด่นได้องค์ประกอบสำคัญ 9 องค์ประกอบโดยเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การใช้สถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 2 การติดตามและซ่อมเสริมบรรยาย

องค์ประกอบที่ 3 การแจ้งจุดประสงค์ กิจกรรม และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 4 เกณฑ์และการสรุปผลการเรียน

องค์ประกอบที่ 5 การบูรณาการวิธีการวัดผล

องค์ประกอบที่ 6 ตารางวิเคราะห์หลักสูตร

องค์ประกอบที่ 7 การเปรียบเทียบผลการเรียน

องค์ประกอบที่ 8 การปรับปรุงข้อสอบ

องค์ประกอบที่ 9 วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

2. การจัดทำเอกสารและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การจัดทำเอกสารและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารการวัดและประเมินผลตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ .2533 และวิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะทำให้ได้มาซึ่งเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เช่นการวิเคราะห์ หลักสูตร การสร้างข้อคำถาม ตลอดจนวิธีการในการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการวัดและประเมินผลในด้านนี้ดังนี้

ประสิทธิ์ สวัสดิ์ประดิษฐ์ (2526 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการและปัญหาในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและปัญหาในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ทำการสอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ปีการศึกษา 2526 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบทดสอบ ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เตรียมตารางวิเคราะห์หลักสูตรในการสร้างแบบทดสอบเป็นบางครั้ง โดยทั่วไปครูสร้างแบบทดสอบโดยอาศัยแผนการสอนและทำแบบทดสอบ เมื่อสอบเสร็จแล้วครูจะทำการตรวจสอบข้อสอบด้วยตนเองแล้วนำผลสอบเหล่านั้นมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนแต่ละครั้งให้ดีขึ้น สำหรับปัญหาพบว่า ครูประถมศึกษาปีที่ 4 มีปัญหาด้านการวางแผนการสร้างแบบทดสอบด้านการบริหารการสอบมากกว่า ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บังอร พุ่มสะอาด (2537 : 38) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและครูผู้สอนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือการสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์ การทำแบบสะสมผลการประเมินแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และการสร้างข้อสอบปลายภาคโดยใช้เหตุผลประกอบดังนี้ สาเหตุของปัญหาการสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์คือ จำนวนจุดประสงค์มีมากในแต่ละภาค ครูผู้สอนไม่มีความรู้ในการวัดทักษะกระบวนการมีปัญหาโดยเฉพาะจุดประสงค์จิตพิสัย และสาเหตุของปัญหาการทำแบบสะสมผลการประเมินคือ จำนวนมากทำให้เสียเวลามาก และการสร้างข้อสอบปลายภาค จุดประสงค์มีมากแต่รายละเอียดของเนื้อหาสาระมีน้อย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2527 : 27) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ด้านการจัดกระบวนการวัดและประเมินผล พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลครูชั้นประถมศึกษาปี ที่ 1 มีปัญหาในเรื่องเวลาในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลขาดบุคคลที่จะช่วยชี้แนะแก้ปัญหาในการวัดและประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ใน ป.02

ประไพ วัฒนพงษ์ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสอบถามครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับความเข้าใจ การสร้างเครื่องมือ และการปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่าครูมีปัญหามากในการสร้างเครื่องมือ มีปัญหาปานกลางในด้านความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติและการบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน และพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง เล็ก มีปัญหาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

สวัสดิ์ จิตต์จนะ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 สำหรับปัญหาในเรื่องการปฏิบัติตามระเบียบประเมินผลนั้น พบว่าครูมีปัญหามากในการสร้างแบบประเมินพฤติกรรม แบบสำรวจและตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียนที่บ้าน และการสร้างแบบรายงานความรู้สึกของตนเองตลอดจนปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์ และเวลาที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือ ความร่วมมือจากผู้ปกครองในด้านวัสดุอุปกรณ์ และเวลาที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือความร่วมมือจากผู้ปกครองในการติดตามผล และเวลาที่ใช้ในการติดตามพฤติกรรมของนักเรียนที่บ้าน

การศึกษาของสวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร (2535 : 82) ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาดีเด่น พบว่าพฤติกรรมที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน ด้านการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล การเรียนการสอนได้รับการประเมินผลให้อยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด 4 ตัวแปร คืออ่านหนังสือ เอกสารหรือคู่มือครูเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา ตัวแปรที่ 10 ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการบันทึกผลการวัดและประเมินผลในสมุด ป.02 ตัวแปรที่ 11 ศึกษาจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจากคู่มือครูและแผนการสอน ตัวแปรที่ 17 ใช้จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นหลักในการวัดและประเมินผล และพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้จริงในกระบวนการเรียนการสอนด้านการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติจริงได้มากที่สุด 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 10 การศึกษาวิธีการและขั้นตอนการบันทึกผลการวัดและประเมินผลในสมุด ป.02 ตัวแปรที่ 11 ศึกษาจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจากคู่มือและแผนการสอนก่อนสอน

ยุพิน ศรีสุวรรณ (2537 : 198 - 201) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 พบว่าสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 -2 ตามทัศนะของครูผู้สอนด้านการวัดและประเมินผลการเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และมีทรรศนะในการปฏิบัติระดับมากในเรื่องการศึกษาทำความเข้าใจในจุดหมายของหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

การกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในแต่ละภาคเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดทำแผนการสอน บันทึก - การสอน และคู่มือประกอบบทเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยอย่างต่อเนื่อง และเมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และขนาดใหญ่อยู่ในระดับมาก

กล่าวโดยสรุปพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้านการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ครูยังมีปัญหาในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและการสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ พฤติกรรมการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการวัดและประเมินผล เพราะครูเป็นผู้สอนแล้วเป็นผู้วัดด้วยตนเอง ดังนั้นครูจึงควรเป็นผู้สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลเพื่อที่จะวัดได้ตรงกับคุณลักษณะที่ต้องการวัดและประเมินตรงกับคุณลักษณะของผู้เรียนและตรงกับเนื้อหาที่ครูสอนด้วย

3. การใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การใช้วิธีการและเครื่องมือเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคนิควิธีการที่ครูจะใช้ในขั้นตอนการดำเนินการวัดและประเมินผล หรือเป็นพฤติกรรมที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2527 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนที่เปิดสอนครบทุกชั้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และเป็นโรงเรียนขนาด 6 - 10 ห้องเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่จัดโดยวิธีสาธิตให้ดู (ป.1 และ ป.2 คิดเป็นร้อยละ 42.11, 33.33 ตามลำดับ) และการประเมินผลการเรียนการสอนวิธีที่ใช้มากที่สุดก็คือวิธีประเมินความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้

กรัณย์ เฮงพานิช (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 8 ตามการรับรู้ของตนเอง พบว่าพฤติกรรมทางการวัดและประเมินผลของครูประถมศึกษาโดยเฉลี่ยแล้วค่อนข้างมาก ครูมีการทดสอบเพื่อประเมินผลก่อนและหลังการเรียน มีการตรวจงานหรือแบบฝึกหัดทุกครั้งไม่คั่งค้าง มีการวัดและประเมินผลการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการตรวจบันทึกจุดประสงค์อย่างสม่ำเสมอ และเป็นปัจจุบัน วัดผลทุกครั้งที่สอนและวัดหลาย ๆ ด้านหลาย ๆ วิธีนำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอนครั้งต่อไปจัดการวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

สกล สุทธิจีระพันธ์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นและการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนของครูประถมศึกษาในกลุ่มแม่จะเรา อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก พบว่า ครูประถมศึกษามีความคิดเห็นว่า การตรวจสอบความรู้พื้นฐาน การวัดผลระหว่างเรียน การใช้การทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจผลงาน ตลอดจนเครื่องมืออื่น ๆ ประกอบการวัดผลการเรียน หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการสร้างแบบทดสอบมีความสำคัญระดับมากทั้งหมด และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการตัดสินผลการเรียนมีความเหมาะสมระดับมาก

สวัสดิ์ จิตต์จนะ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการเรียนในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับประถมศึกษาในเขตการศึกษา 7 จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อศึกษาความเข้าใจ สภาพการปฏิบัติ และปัญหาในการปฏิบัติการประเมินผลตามระเบียบการประเมินผลในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในเขตการศึกษา 7 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ปีการศึกษา 2525 และผู้บริหารโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ผลการวิจัย พบว่าด้านความเข้าใจระเบียบการประเมินผลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจดีกว่าครูซึ่งมีความเข้าใจอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนด้านสภาพปฏิบัติการประเมินผลตามระเบียบการประเมินผล ปรากฏว่าครูพร้อมที่จะประเมินด้วยการสัมภาษณ์ และสามารถเลือกวิธีประเมินผลให้เหมาะสมกับสิ่งที่จะประเมิน การประเมินผลส่วนใหญ่ใช้วิธีตรวจงาน สังเกตการร่วมงาน และการทำงานเป็นกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ก็มีแบบตรวจการบ้าน แบบสัมภาษณ์ และแบบตรวจผลงานเป็นหลัก โดยทำการประเมินไปพร้อม ๆ กับการสอน และอาศัยเกณฑ์ที่ครูในระดับชั้นเดียวกันร่วมกันตั้งขึ้น ส่วนการดำเนินการประเมินผลครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกันร่วมมือกันดำเนินการทุกอย่าง โรงเรียนอำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างเครื่องมือและจัดหาเอกสารตำราไว้ให้ครูศึกษาค้นคว้าอย่างพร้อมเพรียง

สมปอง ภูวรางกูร (2525 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครู : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกระบี่ โดยศึกษาครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ปีการศึกษา 2524 ในจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ระดับพอใช้ โดยส่วนรวมครูปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย โดยครูใช้วิธีการประเมินระหว่างเรียน ประเมินผลปลายภาคหรือปลายปีอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการประเมินผลก่อนเรียนการใช้เครื่องมือวัดผลชนิด ต่าง ๆ ครูปฏิบัติระดับน้อย

มนตรี อนันตรักษ์ (2532 : บทคัดย่อ) การประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งบรรยายสภาพการประเมินผลการเรียนในโรงเรียน และวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการ

ประเมินผลของครูประถมศึกษา การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีเชิงคุณภาพและศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลางในชนบท จากการเข้าไปสังเกตร่วมอย่างมีส่วนร่วมเป็นเวลา 8 เดือน ในโรงเรียนที่ศึกษาผู้วิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนดังกล่าวมีการประเมินผลการเรียนของนักเรียน 3 ลักษณะด้วยกันคือ การประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้การประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนและการประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น วิธีที่ครูนิยมใช้มากที่สุด ได้แก่การประเมินด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งจากความสามารถที่เด็กตอบคำถาม การทำแบบฝึกหัด การอ่านและการเขียน ตลอดจนความรวดเร็วในการทำงาน วิธีรองลงมาซึ่งครูนิยมใช้คือ การทดสอบด้วยแบบทดสอบ และการประเมินการเรียนปลายภาคเรียนและการประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนนั้นเป็นการประเมินด้วยแบบทดสอบ

เทียรชัย นาคกลัด (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้าใจระเบียบการประเมินผลการเรียนของครูในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา เขตการศึกษา 2 ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีประสบการณ์กับไม่มีประสบการณ์ทางการวัดผลประเมินผล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีวิธีการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีลักษณะประสบการณ์ทางการวัดผลประเมินผลต่างกันมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวิธีการประเมินผลไม่แตกต่างกัน แต่มีวิธีการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนไม่แตกต่างกัน และพบว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดต่างกันมีปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำราญ วรรณศรี และคนอื่น ๆ (2526) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการนิเทศในด้านการวัดผลประเมินผลของครูประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูประถมศึกษาที่ทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2526 ในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบทดสอบ ผลการวิจัย พบว่าจังหวัดมหาสารคามโดยเฉลี่ยครูยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ .75 ในด้านปฏิบัติ การประเมินผลก่อนเรียนมักใช้วิธีการสังเกตในระดับมาก การทดสอบระดับปานกลาง และใช้วิธีอื่น ๆ น้อยมากการประเมิน

ผลระหว่างเรียนครูใช้วิธีการทดสอบ การสังเกตระดับมากใช้แบบสำรวจรายการ และการจัดอันดับคุณภาพ

สุทธิพรรณ ไชยวงศ์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเข้าใจและวิธีการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเข้าใจ และวิธีการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล พบว่า ครูที่มีลักษณะประสบการณ์ทางการวัดผลประเมินผลต่างกันมีความเข้าใจในระเบียบการประเมินผลการเรียน และวิธีการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนแตกต่างกัน ในเรื่องการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านจุดประสงค์กับการให้ระดับผลการเรียน (เกรด) และในเรื่องขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียน แตกต่างกันในปัญหาเรื่องปริมาณเอกสาร และตำราเพื่อใช้ศึกษาด้านการประเมินผลกับปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ สำหรับสร้างเครื่องมือประเมินผล และปัญหาเรื่องการเลือกวิธีประเมินให้เหมาะสมกับสิ่งที่จะประเมินวิธีการในการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน วิธีการประเมินผลปลายภาคเรียนและเวลาสำหรับสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล

สมหวัง บุญสิทธิ์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น : ศึกษากรณีกลุ่มโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำของจังหวัด การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีซึ่งดำเนินการตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจ วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของคณะครูโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งอยู่ในกลุ่มโรงเรียนที่จัดว่ามีคุณภาพการศึกษาต่ำในจังหวัดขอนแก่นตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสร้างแบบทดสอบ การดำเนินการทดสอบและการประเมินผล โรงเรียนที่เลือกเป็นกรณีศึกษาให้ชื่อสมมติว่า โรงเรียนบ้านหนองตะไคร่และโรงเรียนบ้านโนนหิน เป็นโรงเรียนที่มีระดับคุณภาพสูงสุดและต่ำสุดของกลุ่มโรงเรียนกุดน้ำใส ตามลำดับ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ โรงเรียนบ้านหนองตะไคร่และโรงเรียนบ้านโนนหิน มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ มีครูทั้งหมด 6 คน สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน พฤติกรรมการสอนส่วนใหญ่บรรยาย แล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดตลอดชั่งโมง ด้านการวัดและประเมินผล ครูทุกคนได้รับการอบรม และทราบว่าการวัดและประเมินผลการเรียนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนรวมทั้งจะต้องจัดทำเอกสารต่าง ๆ

ได้แก่ บัญชีเรียกชื่อ สมุดประจำตัวนักเรียน หลักฐานแสดงผลการเรียน ฯลฯ นอกจากนี้คณะครูยังมีความคิดเห็นพ้องกันว่า ระเบียบการประเมินผลการเรียนในปัจจุบันมีความเหมาะสมดี

กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งพบว่า คณะครูทั้งสองโรงเรียนมักจะสอนเนื้อหาใหม่โดยไม่ได้กลับไปตรวจสอบความรู้พื้นฐาน หรือการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียนจากชั้นที่ผ่านมาในระหว่างการเรียนการสอน ครูกระทำการวัดและประเมินผลเป็นครั้งคราวด้วยการสังเกต สัมภาษณ์และตรวจผลงาน การจัดทำเอกสารที่กำหนดไว้ในระเบียบการประเมินผลการเรียนการสอนยังไม่ครบถ้วน ไม่เป็นปัจจุบัน การทดสอบปลายภาคเรียนที่ 1, 2, ในภาคความรู้กลุ่มโรงเรียนจัดทำเครื่องมือ ดำเนินการสอบและรายงานผล ส่วนครูผู้สอนดำเนินการสอบภาคปฏิบัติทั้งหมด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2537 : 26) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ด้านการจัดกระบวนการวัดและประเมินผล ครูชั้น ป.1 ส่วนมากจะมีการวัดและประเมินผลนักเรียนก่อนการสอน และจะวัดและประเมินผลนักเรียนเฉพาะบางเนื้อหาหรือบทเรียนที่ยาก มากที่สุด โดยใช้วิธีซักถามนักเรียนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ การใช้วิธีการสังเกต และตรวจผลงาน ครูชั้น ป.1 ส่วนมากจะวิเคราะห์จุดประสงค์ วิธีการวัดและประเมินผลตามเนื้อหาหรือหน่วยเนื้อหาก่อนสอน แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผลเกณฑ์ การผ่านจุดประสงค์ และเกณฑ์การเลื่อนชั้นให้นักเรียนทราบก่อนการสอน ส่วนการวัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียนนั้นครูชั้น ป.1 ส่วนมากจะมีเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ และจะวัดและประเมินผลนักเรียนระหว่างภาคในทุกเรื่องเกือบทุกจุดประสงค์

เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลนักเรียนระหว่างภาคเรียนนั้นจะเน้นความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนหรือเนื้อหามากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ เน้นทักษะความคิดการใช้เหตุผลความรู้แก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้ และเน้นกระบวนการปฏิบัติงาน โดยครูส่วนมากจะใช้แบบทดสอบวัดผลและประเมินผลนักเรียนระหว่างภาคสำหรับการวัดผลปลายภาค ครูชั้น ป.1 ส่วนมากจะวัดและประเมินผลนักเรียนทุกจุดประสงค์ โดยจะมีการวางแผนการวัดและประเมินผลด้วยการเลือกวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ใน ป.02 เครื่องมือที่ใช้จะเน้นความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากที่สุดลักษณะของเครื่องมือที่ครูชั้น ป.1 ใช้วัดและประเมินผลปลายภาคเรียนมากที่สุดคือการใช้แบบทดสอบแบบปรนัย

การสอนซ่อมเสริม ครู ชั้น ป.1 เกือบทั้งหมดมีการสอนในกรณีที่เนื้อหาหรือบทเรียนที่ยากมากที่สุด โดยครูชั้น ป.2 ส่วนมากจะใช้วิธีการสอนซ่อมเสริมแบบตัวต่อตัวระหว่างครูกับนัก

เรียนรองลงมาคือ การสอนเป็นกลุ่มย่อย การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม และให้นักเรียนสอนกันเอง

สุจินต์ สาระงาม และวัฒนา คัชมาตร์ (2529) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการวัดและประเมินผลในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิจิตร และเพชรบูรณ์ พบว่า ครูส่วนมากใช้วิธีการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด และตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การสอนซ่อมเสริมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อสอบที่ครูจัดทำขึ้นเพื่อวัดผลส่วนมากเป็นแบบชนิดอื่น เช่น ความเรียง นั้นใช้น้อยข้อสอบส่วนมากเป็นการวัดด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ ส่วนด้านอื่น ๆ น้อยมากในด้านการปฏิบัติงานการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และการสร้าง ข้อสอบวัด จุดประสงค์ในการประเมินประจำปีมีการปฏิบัติในระดับปานกลางแต่การกรอกแบบประเมินผลประจำปี (ป.02) การแจ้งผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบอยู่ในระดับมาก สำหรับการวิเคราะห์ข้อสอบที่ใช้วัดและประเมินผลทำน้อยมาก ปัญหาที่สำคัญคือ ขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดทักษะการสร้างเครื่องมือไม่มีเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพและขาดบุคลากรที่มีความรู้

สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร (2535 : 83) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาดีเด่น พบว่าพฤติกรรมที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนด้านการใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนได้รับการประเมินอยู่ในระดับสำคัญมาก 4 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 24 วินิจฉัยเพื่อทราบจุดเด่นจุดด้อย และข้อผิดพลาดของนักเรียนแต่ละคน ตัวแปรที่ 38 สัมภาษณ์ นักเรียน เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นและเจตคติต่อวิชาที่เรียน ตัวแปรที่ 39 นำแบบสำรวจรายการ มาตราประมาณค่ามาใช้ประกอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตัวแปรที่ 40 ให้นักเรียนประเมินผลงาน และการเรียนของตนเอง นอกนั้นอีก 15 ตัวแปรที่เหลือได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้จริงในกระบวนการเรียนการสอนด้านการใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับปฏิบัติจริงได้ปานกลาง 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 39 นำแบบสำรวจรายการ มาตราประมาณค่ามาใช้ประกอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และตัวแปรที่ 40 ให้นักเรียนประเมินผลงานและผลการเรียนของตนเอง นอกนั้นอีก 17 ตัวแปรที่เหลืออยู่ในระดับปฏิบัติจริงได้ยาก

ยุพิน ศรีสุวรรณ (2537 : 202 -203) ได้ศึ กษาเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 2 พบว่าจากการเปรียบเทียบสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ลออ ด่านพิษณุพันธ์ (2535 : 55) ได้ศึกษาเรื่องการติดตามการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ.2533 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียน ระหว่างครูโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรกับครูโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ มีผลการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าครูโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรและครูโรงเรียนอื่น ๆ มีผลการปฏิบัติก่อนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินผลระหว่างเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,2529 อ้างถึงใน ยุพิน ศรีสุวรรณ,2537 : 24-26) ได้ตั้งคณะทำงานขึ้นศึกษาเอกสารงานวิจัยส่งแบบสำรวจและสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา และได้สรุปผลการศึกษาไว้ดังนี้

1) ด้านเจตคติของครูต่อระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน พบว่า ครูเกิดเจตคติไม่ดีต่อวิธีการวัดและประเมินผลเพราะยุ่งยากเสียเวลามากในการดำเนินการ

2) ด้านความรู้ ความเข้าใจของครูต่อการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจลักษณะการวัดและประเมินผลจึงไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องครบถ้วนขาดการสนับสนุนบริการจัดทำเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้บางจุดประสงค์จึงให้ นักเรียนผ่านไปโดยไม่มีการประเมิน

3) วิธีการประเมินผลการเรียน พบว่า ครูไม่สามารถสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลด้านลักษณะนิสัยของนักเรียนจึงใช้ข้อทดสอบเพื่อวัดความรู้ของนักเรียนเพียงประการเดียว

4) การบริการเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจวิธีการวัดและประเมินผลจึงไม่สามารถให้บริการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมแบบวัดประเมินผลให้ครู

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมานั้นการเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ โดยภาพรวมครูส่วนใหญ่มีการวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน วิธีการและเครื่องมือที่ใช้มาก คือการสังเกต การทดสอบ ตรวจงาน และพบว่าครูมีลักษณะประสบการณ์ทางการวัดและประเมินผลต่างกันมีวิธีการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลแตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมการวัดและประเมินผลของครูจึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาเพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อจะได้นำมาประกอบการพิจารณาปรับปรุง พัฒนาการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

4. การกำหนดเกณฑ์และการใช้ผลจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การกำหนดเกณฑ์และการใช้ผลจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตั้งเกณฑ์ เงื่อนไขต่าง ๆ และการแปลความหมายจากคะแนนแล้วนำผลจากการวัดใช้สรุปผลการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2536 : 20) ได้กำหนดเกณฑ์สำหรับพิจารณาตัดสินผลการเรียนไว้ 3 เกณฑ์คือ มีเวลาเรียนอย่างน้อยร้อยละ 80 ของเวลาเรียนตลอดปี ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ประเมินผลการเรียนปลายปีได้ระดับผลการเรียน “1” ขึ้นไปทุกกลุ่มประสบการณ์

มีผู้สนใจศึกษาพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในด้านการแปล-ความหมายจากการวัดและประเมินผลการเรียนดังนี้

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2537 : 26) ได้ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ปรากฏว่าครูชั้น ป.1 ส่วนมากจะนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ปรับปรุงการจัดการสอนทุกครั้งที่มีการวัดและประเมินผลและส่วนมากจะแจ้งผลให้นักเรียนทราบทุกครั้ง และนำผลดังกล่าวมาวินิจฉัยนักเรียนบางคนที่มีปัญหามากที่สุด

กรมวิชาการ (2527) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ครูส่วนมากใช้วิธีตัดสินผลการเรียนด้วยผลการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ใช้การประเมินผล ปลายปีตัดสินด้วยนอกจากนี้ยังพบอีกว่าครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตัดสินผลการเรียนโดยใช้วิธีสังเกตโดยตรง (ร้อยละ 36.84) ทดสอบ (ร้อยละ 23.68) การตรวจผลงาน (ร้อยละ21.05) และสัมภาษณ์ (ร้อยละ 18.42)

มนตรี อนันตรักษ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพการประเมินผลไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าไม่สอดคล้องกับหลักการของการประเมินผลการเรียน เพราะไม่ได้มุ่งประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน หรือพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น แต่เป็นการประเมินเพื่อให้ผลของการประเมินบรรลุนโยบายและเป้าหมายของผู้บริหารมากกว่าในด้านการดำเนินการในการประเมินผลที่เกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบนั้นยังขาดระบบและวิธีการในการดำเนินการสอบที่ดี พฤติกรรมการประเมินของครูดังกล่าวข้างต้นเป็นผลจากปัจจัย และองค์ประกอบหลายประการที่สำคัญก็คือนโยบายและเป้าหมายของผู้บริหารที่คาดหวังว่านักเรียนแต่ละคนจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างสูง การนิเทศและการติดตามผลของผู้บริหารยังขาดความต่อเนื่อง และไม่กระทำอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครองไม่สนใจเรื่องการประเมินผลอีกทั้งผู้เรียนขาด ความเอาใจใส่ ขาดความกระตือรือร้น และขาดแรงจูงใจในการเรียน

สำราญ วรรณศรี และคนอื่น ๆ (2526) ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาและ ความต้องการนิเทศในด้านการวัดผลประเมินผลของครูประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการวัดและประเมินผล การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนกระทำโดยการประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับมาก และครูมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบปลายภาค หรือปลายปีในระดับปานกลาง การจัดกิจกรรมซ่อมเสริมจะใช้วิธีสอนเป็นกลุ่มย่อยให้นักเรียนทำกิจกรรมเพิ่มเติม และครูสอนให้แบบตัวต่อตัวในระดับปานกลาง ส่วนการให้นักเรียนทำสมุดแบบเรียนด้วยตนเองให้นักเรียนสอนกันเองและใช้แบบเรียนสำเร็จรูปอยู่ในระดับน้อย สำหรับปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบเรียงจากน้อยไปหามาก เช่น ขาดอุปกรณ์ในการสร้างเครื่องมือวัดผลไม่มีเวลาซ่อมเสริมนักเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02 มีมากเกินไป ฯลฯ นอกจากนี้ ครูยังต้องการการนิเทศในด้านการวัดผลประเมินผลเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่การสร้างเครื่องมือวัดผล หลักการวัดประเมินผลทั่ว ๆ ไป การกรอกข้อมูลในแบบวัด ป.01, ป.02 และป.03 ฯลฯ ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วครูยังมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลต่ำกว่า

เกณฑ์ ในด้านการปฏิบัติจะเห็นว่าการประเมินผลก่อนเรียนจะใช้การสังเกตในระดับมาก การทดสอบในระดับปานกลาง การประเมินผลระหว่างเรียนใช้แบบทดสอบในระดับมาก การจัดลำดับคุณภาพในระดับปานกลางและแบบสำรวจในระดับน้อย การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนกระทำโดย การประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับมากและครูมีส่วนร่วมในการออกข้อสอบปลายภาคหรือปลายปี ในระดับปานกลางส่วนการสอนซ่อมเสริมจะใช้วิธีให้นักเรียนทำกิจกรรมเพิ่มเติม ครูสอนให้เป็นกลุ่มย่อยให้นักเรียนทำสมุดแบบเรียนด้วยตนเองในระดับปานกลาง และใช้วิธีครูสอนให้แบบตัวต่อตัวใช้แบบเรียนสำเร็จรูป ให้นักเรียนสอนกันเองปฏิบัติในระดับปานกลาง

สมหวัง บุญสิทธิ์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น : ศึกษาเฉพาะกรณี : กลุ่มโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำของจังหวัดซึ่งเป็นการดำเนินการตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนพิจารณา 3 เกณฑ์ ได้แก่ เวลาเรียน การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และผลการสอบปลายปี ซึ่งปรากฏว่าการลงเวลามาเรียนยังทำไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงขณะเดียวกันการตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้มักกระทำในช่วงสัปดาห์สุดท้ายก่อนปิดภาคเรียน โดยใช้เวลาสั้น ๆ สังเกต และประเมินพฤติกรรมนักเรียนแต่ละคน

สมปอง ภูวรางกูร (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครู : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกระบี่ พบว่า การประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจการประเมินผลครูปฏิบัติระดับน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าครูได้รับบริการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการเรียนอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสามารถเรียงลำดับการได้รับบริการจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การได้รับบริการทางด้านเอกสารและวัสดุอุปกรณ์ในการประเมินผลการเรียน การได้รับคำแนะนำต่าง ๆ และการประชุมอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนในระดับปานกลาง ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนและการสอนซ่อมเสริมในระดับมาก ส่วนการสร้างเครื่องมือชนิดต่าง ๆ ความร่วมมือของผู้ปกครองนักเรียน การประเมินผลการเรียนกรณีต่าง ๆ ในการประเมินผล การกรอกแบบฟอร์มการประเมินผลการเรียนและคิดคะแนน ครูประสบปัญหาในระดับปานกลาง โดยส่วนรวมครูมีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยเกี่ยวกับ การใช้ระเบียบการประเมินผลการเรียนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยครูเห็นด้วยกับวิธีการประเมินผลการเรียนมากที่สุด รองลงไปเป็นวิธีวัดผล ผู้มีหน้าที่วัดผลประเมินผลการเรียน การคิดคะแนน การใช้ระเบียบการประเมินผลการเรียน และเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนและเลื่อนชั้นตามลำดับ

บังอร พุ่มสะอาด (2537 : 30) ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษาศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ชั้นประถมศึกษาปี ที่ 1 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่าประชากรส่วนใหญ่ มีความเห็นด้วยในระดับมากในเรื่องโรงเรียนสามารถปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลฯ พ.ศ.2533 ได้ครบถ้วนการให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินตัดสินและอนุมัติผลการเรียนทุกชั้นและความเหมาะสมของเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียนทุกชั้นและความเหมาะสมของเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียน เรื่องโรงเรียนสามารถปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลฯ ได้ครบถ้วนสำหรับเรื่องการให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผลและอนุมัติผลการเรียนทุกชั้นและความเหมาะสมของเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียนนั้นศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กับผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กับครูผู้สอน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

โกมล บัวเผียน (2535 : 6) ศึกษาเรื่องปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้น ป.1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พัทลุง สงขลา สตูล เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่องการแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกณฑ์

สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร (2535 : 83 - 84) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาดีเด่น พบว่าพฤติกรรมที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน ด้านการแปลความหมายจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนได้รับการประเมินอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด 6 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 47 สรุปผล การเรียนของนักเรียนจากการทดสอบปลายภาคหรือปลายปีตัวแปรที่ 51 พบปะกับผู้ปกครองนักเรียนในรายที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในแง่ผลสัมฤทธิ์หรือบุคลิกภาพส่วนตัว ตัวแปรที่ 53 แสดงผลการจัดอันดับคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนแต่ละระดับชั้น ตัวแปร ที่ 54 จัดการทำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ให้อยู่ในลักษณะที่ชัดเจนเข้าใจง่าย เช่น กราฟ แผนภูมิ เป็นต้น ตัวแปรที่ 56 ตั้งเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนว่าต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของ เวลาเรียนทั้งหมด ตัวแปรที่ 57 ตั้งเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ใน ป.02 ว่าต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ในการประเมินผลการเรียน ส่วนพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้จริงในกระบวนการเรียนการสอนด้านการแปลความหมายจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปฏิบัติจริงได้มากที่สุด 3 ตัวแปรคือตัวแปรที่ 47 สรุปผลการเรียนของนักเรียนจากการทดสอบปลายภาคหรือปลายปี ตัวแปรที่ 56 ตั้งเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนว่าต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ

80 ของเวลาเรียนทั้งหมด ตัวแปรที่ 57 ตั้งเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ใน ป.02 ว่าต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ใน การประเมินผลการเรียน

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเกณฑ์และการใช้ผลจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนแสดงให้เห็นว่าครูแต่ละคน แต่ละโรงเรียนเห็นว่า การแปลความหมายจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ครูจะต้องปฏิบัติและแจ้งให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบ แต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินการผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า พฤติกรรมการวัดและประเมินผลของครูมีความสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอน เพราะบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของหลักสูตรคือครูผู้สอนที่สามารถปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลพบว่าครูมีพฤติกรรมและปัญหาในการดำเนินการวัดและประเมินผลหลายด้านโดยเฉพาะในการสร้างเครื่องมือ การใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการวัดและประเมินผลของครูและเปรียบเทียบตามขนาดโรงเรียน ประสบการณ์ในการวัดและประเมินผล และขั้นที่ปฏิบัติการสอนการเรียนการสอนของครู เพื่อเป็นข้อมูลปรับปรุง พัฒนากระบวนการการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ.2533